

Case studie

Ny start

Foto: Silje Søndmør

Grunnleggende informasjon

Hovedinitiativtaker:

Sina Joten Søndmør

Oppstart:

2020

Beliggenhet:

Sømådalen, Norge

Nettsted:

[instagram.com/litjaavollenseter](https://www.instagram.com/litjaavollenseter)

Involverte organisasjoner:

Bonde (bønder)/budeie(r)

Totalt areal brukt til transhumans i ha:

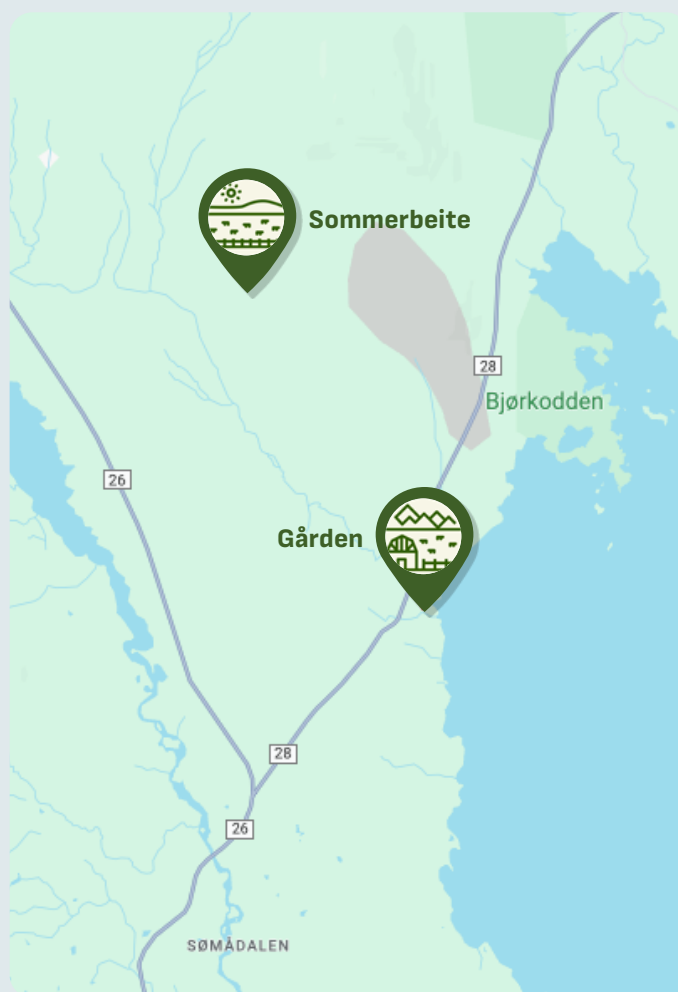
Ca. 20 ha rundt sesonggården

Eierskap til jorda som brukes til transhumans:

Eget areal: Arealet tilhører gården Sina Joten Søndmørs familie eier.

Grundleggende Produkte:

- Melk, rømme, brunost og skjørøst.
- Kunnskapsformidling
- Landskap

Innledning

Dette casestudiet presenterer en nylig gjenoppstartet seter i et skoglandskap. Melkeforedling og matproduksjon er kjernen i virksomheten. All melk foredles på setra, og produktene selges der og i den lokale dagligvarebutikken. Budeiene har valgt å holde driften relativt enkel – med tanke på mengden utstyr som brukes.

Situasjon før oppstart/endring/videreføring

Sina Joten Søndmørs besteforeldre drev seteren til den ble nedlagt i 1982. Seteren hadde vært i drift siden starten eller midten av 1800-tallet. På en av tømmerstokkene i fjøset står det 1917. Etter at seterdriften ble lagt ned, ble seteren brukt som hytte. For å gjenoppta driften måtte det bygges et nytt produksjonslokale. Fjøset hadde blitt brukt og vedlikeholdt siden seteren ble benyttet til sommerbeite for kalver. Dermed trengte selve bygningen ikke noe oppgradering, men det var behov for en del utstyr som f.eks. en mobil melkemaskin som kan brukes med et dieselaggregat, ny ovn og osteformer. Sina Joten Søndmør vokst opp på en gård med melkekyr. Hun, hennes to søstre og moren driver seteren. Alle de nåværende budeiene er veldig interesserte i foredling av melk og å vise frem tradisjonell matproduksjon. Ingen av dem har formell utdanning innfor landbruk, men har med seg erfaring fra gårdsdrift. Siden melkeproduksjonen på gården er lagt ned, låner budeiene tre melkekyr og noen geitekillinger – til selskap – av en bonde. I tillegg har de noen kviger på seteren. Husdyrene beiter fritt, men har et NoFence halsbånd, som gjør det mulig å avgrense området der dyrene kan beite. Kyrne får kraftfôr i tillegg til at de går på beite. Seteren har et solcellepanel for belysning, i tillegg til dieselaggregat for den mobile melkemaskinen. Kjølehuset og kokehuset har innlagt vann, men ellers brukes vann fra bekken.

Beskrivelse av bedriften

Landskapstyper

Seterlandskapet er småkupert. Det preges av en blanding av bjørke- og furuskog med noen myrer. De sistnevnte gjør at skogen blir noe mer åpen.

Dyrearter/raser

Kyrne tilhører rasen Norsk rødt fe, og geitene er av rasen Norsk melkegeit.

Fjøset. Foto: Sina Joten Søndmør

Flyttemønstre

Setersesongen starter i månedsskiftet juni–juli og avsluttes i månedsskiftet juli–august. Dyrene fraktes med bil fra gården til seteren. Den ca. 20 km lange turen tar ca. en halvtime. Høydeforskjellen mellom gården og seteren er ca. 100 m.

Markeder/produkt salg

I tillegg til direkte salg på seteren, selges produktene gjennom den lokale dagligvarebutikken.

Utfordringer for å opprettholde driften

Enn så lange har alle budeiene hatt mulighet til å ta seg fri om sommeren for å være på seteren. Med en endret livssituasjon kan dette bli vanskelig å få til på sikt. En mulig løsning er å ansette noen, men det må være en dedikert person som er villig til å gå inn i den veldig tidkrevende jobben som budeie.

Avgjørelser

Begrunnelse

Interessen for melkeforedling og matproduksjon var den viktigste driveren for å starte opp igjen med seterdrift. Dermed er også melkeforedling en sentral del av driften.

Valg av produksjonssystemet

Måten seteren drives på utstyrmessig sett, er relativt enkel – noe som var et bevisst valg.

Diversifisering av virksomheten/inntekt

For tiden gir seterdriften ingen inntekter. Budsjettet går i null, men driften gir budeiene en stor glede.

Multifunksjonelle aspekter

Budeiene holder setertradisjonene i hevd – noe som er viktig ikke minst med tanke på at det er veldig få setrer med melkeproduksjon igjen i kommunen.

Storfeet og geitene. Foto: Sina Joten Søndmør

Opplæring/ferdigheter for å etablere virksomheten

Sina Joten Søndmør og en av søstrene hennes var på seterkurs og jobbet på en seter en sommer for å få en bedre forståelse for osteproduksjon. Moren deres tok et ystekurs. Det er flere aktive setrer i nabokommunene. Selv om disse drives i større skala, er de tilgjengelige for å bidra med hjelp og råd.

Veien videre

Budeiene har noen tanker og ønsker når det gjelder fremtidig drift, som å spre mer kunnskap om seterdrift, f.eks. ved å tilby opphold på seteren eller å holde kurs. Den nåværende driften fungerer bra med tanke på antall dyr og tradisjonelle produkter, og de har ingen planer å endre den.

Sitat og anbefaling fra initiativtakeren

‘Det er veldig meningsfullt å produsere lokalmat på en god måte og å utnytte de ressursene som er i nærområdet.’

‘For å få folk til å forstå hva vi gjør, må vi beskrive det veldig konkret, og for å forstå det ordentlig, må man være med oss en dag for å se hvor mye jobb det er.’

Når man ønsker å sette i gang med seterdrift, anbefaler Sina Joten Søndmør å dra på kurs eller å jobbe på en seter med lik drift som man selv ønsker. Dessuten finnes støtte til seterdrift. Så er det bare ‘å hoppe i det’.